

SI murakkab tahlillar va katta ma'lumotlar bilan ishlovchi dasturlarni o'z ichiga olib, mantiqli izchil mulohaza qilish hamda tavsiya berish qobiliyatiga ega "aqlli" texnologiya hisoblanadi. Kraudfanding platforma jarayonlarni avtomatlashtirish va tadbirkorning muvaffaqiyatga erishish imkoniyatlarini yaxshilash maqsadida SI dan tobora ko'proq foydalanilmoqda. SI qo'llash orqali tadbirkorlar kraudfanding platformalarida kontentga emas, balki mahsulotga e'tibor qaratish orqali vaqtni tejaydi va yuqoriroq samaraga erishadilar. SI ko'plab vazifalarni bajarsa ham, inson o'rnini bosa olmaydi. Tadbirkor SI dan foydalanishda so'nggi qarorni o'zi qabul qilishi maqsadga muvofiq.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining 2026-yil 21-yanvardagi "Sun'iy intellektni qo'llash orqali yuzaga keladigan munosabatlar tartibga solinishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga qo'shimcha va o'zgartirishlar kiritish to'g'risida"gi O'RQ-1115-sonli Qonuni. <https://lex.uz/uz/docs/-8008401>.

2. O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2026-yilning 20-yanvarida raqamli texnologiyalarni rivojlantirish sohasida erishilgan natijalar hamda 2026-yilga mo'ljallangan ustuvor vazifalarga bag'ishlangan taqdimot bilan tanishdi. <https://president.uz/oz/lists/view/8867>

3. Под общей редакцией Хотинской Г.И. (2024). "Финансовые технологии FinTech". М.: ООО "Издательство "КноРус", 2024, 279с. <https://book.ru>

4. Abdurakhmanova G., Khudoykulov S., Kholiyorova Sh., Kurbonov S., Okmullaev R., Rakhmatullaeva Sh., Fayzieva M. (2023). "The potential impact of digital technologies on poverty reduction in the case of Uzbekistan". <https://doi.org/10.1145/3644713.3644825>

5. Hakimov F. (2021). "Sun'iy intellekt – to'rtinchi sanoat inqilobining asosi". "Taraqqiyot strategiyasi" markazi. <https://strategy.uz>

SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI RAQAMLI PLATFORMALAR: MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR VA KRAUDFANDING TIZIMLARIDA QO'LLANISH IMKONIYATLARI HAMDA XAVFLARNI BAHOLASH

R.E.Yaxshiboyev

*"Raqamli iqtisodiyot" kafedrasida mustaqil izlanuvchisi,
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti*

Annotatsiya. Raqamli iqtisodiyotda yangi texnologiyalarning global miqyosda tarqalishi moliyaviy texnologiyalar ekotizimida yangi boshqaruv mexanizmlari va innovatsion platforma-maggregatsiyalangan yechimlarga olib keldi. Xususan, moliya va kraudfanding platformalarida sun'iy intellekt texnologiyalarini qo'llash moliyaviy xizmatlar darajasini oshirish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi, shu bilan birga investitsiya jarayonlari va xavflarni baholash jarayonlarini avtomatlashtiradi.

Tadqiqot sun'iy intellekt algoritmlari ma'lumotlarni qayta ishlashda, investitsiya loyihasini tanlashda, kreditga layoqatlilikni baholashda va platforma iqtisodiyoti doirasida kraudfanding tizimlari uchun qaror qabul qilish mexanizmini takomillashtirishda qanday qo'llanilishiga qaratilgan.

M. (2023). "The potential impact of digital technologies on poverty reduction in the case of Uzbekistan". <https://doi.org/10.1145/3644713.3644825>

Kalit soʻzlar: sunʼiy intellekt, moliya, kraudfanding, moliyaviy texnologiyalar, platformalar, moliyaviy xizmatlar, algoritmlar.

Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi zamonaviy moliyaviy tizimlarni sezilarli darajada oʻzgartirdi, bu esa innovatsion moliyaviy vositalar, raqamli platformalar va yangi biznes modellarining paydo boʻlishiga olib keldi. Shu nuqtai nazardan, moliyaviy texnologiyalar (FinTech) raqamli transformatsiyaning asosiy omili boʻlib, moliyaviy xizmatlar samaradorligini oshirdi va moliyaviy resurslarga kirishni kengaytirdi.

Sunʼiy intellekt raqamli moliyaviy platformalarni rivojlantirishda tobora muhim rol oʻynaydi. Sunʼiy intellekt texnologiyalari katta hajmdagi maʼlumotlarni qayta ishlash, yashirin naqshlarni aniqlash va moliyaviy xavflarni aniqroq prognoz qilish imkonini beradi, shu bilan qaror qabul qilish jarayonlarini yaxshilaydi va moliyaviy operatsiyalarni avtomatlashtirishni qoʻllab-quvvatlaydi.

Kraudfanding platformalari ham investorlarni raqamli infratuzilmalar orqali loyiha tashabbuskorlari bilan bogʻlash orqali raqamli moliyaviy ekotizimning muhim tarkibiy qismiga aylandi. Sunʼiy intellektning ushbu platformalarga integratsiyalashuvi loyihalarni baholash, xavflarni baholash va firibgarlikni aniqlashni avtomatlashtirish, investitsiya jarayonlarining shaffofligi va samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Shu bilan birga, moliyaviy texnologiyalarda sunʼiy intellektni qoʻllash maʼlumotlar xavfsizligi, maxfiylikni himoya qilish, algoritmik tarafdashlik va texnologik ishonchlik bilan bogʻliq bir qator muammolarni tugʻdiradi. Shuning uchun, sunʼiy intellektdan samarali foydalanish muvozanatli xavflarni boshqarish va tegishli tartibga solish mexanizmlarini talab qiladi.

Soʻnggi tadqiqotlar moliyaviy texnologiyalarning rivojlanishi raqamli iqtisodiyotning asosiy tarkibiy qismlaridan biriga aylanganini taʼkidlaydi. Tadqiqotchilarning taʼkidlashicha, sunʼiy intellekt tomonidan qoʻllab-quvvatlanadigan raqamli platformalar maʼlumotlarni tahlil qilishni yaxshilash, moliyaviy operatsiyalar samaradorligini oshirish va bozor tendentsiyalarini aniqroq prognoz qilish imkonini berish orqali anʼanaviy moliyaviy xizmatlarni sezilarli darajada oʻzgartiradi.

Bir qator olimlar²²² sunʼiy intellekt avtomatlashtirilgan kredit skoringi, firibgarlikni aniqlash, algoritmik savdo va aqlli moliyaviy qarorlar qabul qilish tizimlarini qoʻllab-quvvatlash orqali FinTech ekotizimlarida muhim rol oʻynashini taʼkidlaydilar. Ushbu texnologiyalar moliya institutlariga katta hajmdagi maʼlumotlarni qayta ishlash va xavflarni baholashning aniqligini oshirish imkonini beradi.

Bundan tashqari, kraudfanding platformalari raqamli infratuzilmalar orqali investitsiyalarni jalb qilishning muhim mexanizmiga aylandi. Tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, sunʼiy intellektning bunday platformalarga integratsiyalashuvi loyihalarni baholashni yaxshilaydi, xavflarni boshqarishni kuchaytiradi va investitsiya jarayonlarining shaffofligini oshiradi. Biroq, tadqiqotchilar, shuningdek, sunʼiy intellektga asoslangan moliyaviy tizimlarda maʼlumotlar xavfsizligi, algoritmik

²²² Rolando, B., & Mulyono, H. (2024). Managing Risks In Fintech: Applications And Challenges Of Artificial Intelligence-Based Risk Management .*Economics and Business Journal (ECBIS)*, 2(3), 249–268. <https://doi.org/10.47353/ecbis.v2i3.127>

Vuković, D.B., Dekpo-Adza, S. & Matović, S. AI integration in financial services: a systematic review of trends and regulatory challenges. *Humanit Soc Sci Commun* **12**, 562 (2025). <https://doi.org/10.1057/s41599-025-04850-8>

Sharbaz Khan, Mehtab Munir, Saghir Pervaiz Ghauri. (2024). Fintech Revolution: Empowering Entrepreneurial Intentions Through Crowdfunding, Cryptocurrency, Blockchain, Mobile Payments, and Artificial Intelligence. *Qeios*. doi:10.32388/6F0KRB.2.

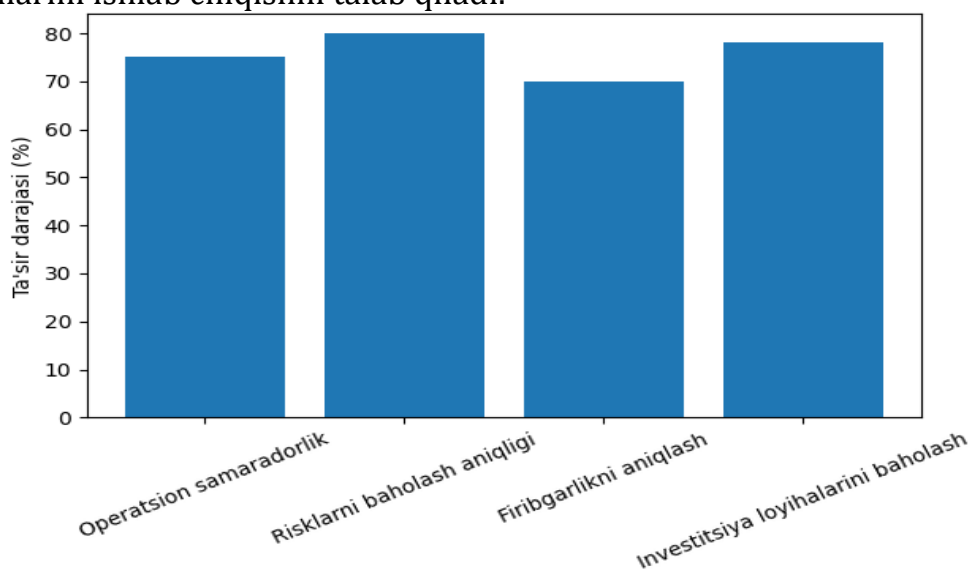
tarafkashlik va tartibga solishga rioya qilish bilan bog'liq muammolarni hal qilishning muhimligini ta'kidlaydilar.

Ushbu tadqiqotda moliyaviy texnologiyalar va kraudfanding tizimlarida sun'iy intellektga asoslangan raqamli platformalarning qo'llanilishini o'rganish uchun analitik va tizimli tadqiqot usullari qo'llaniladi. Metodologiya FinTech ekotizimlari va raqamli moliyaviy platformalarning rivojlanishi bilan bog'liq ilmiy adabiyotlar, xalqaro hisobotlar va analitik materiallar tahliliga asoslangan.

Moliyaviy texnologiyalarda, xususan, ma'lumotlarni qayta ishlash, xavflarni baholash va kraudfanding platformalari doirasida investitsiya qarorlarini qabul qilish jarayonlarida sun'iy intellektdan foydalanishning hozirgi tendentsiyalarini aniqlash uchun qiyosiy va tavsifiy tahlil usullari qo'llanildi.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellektni raqamli moliyaviy platformalarga integratsiya qilish moliyaviy texnologiyalar va kraudfanding tizimlarining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Sun'iy intellekt algoritmlari katta hajmdagi moliyaviy ma'lumotlarni qayta ishlash, investitsiya naqshlarini aniqlash va potentsial xavflarni aniqroq baholash imkonini beradi. Natijada, raqamli platformalar tezroq va ko'proq xabardor moliyaviy qarorlar qabul qilish jarayonlarini qo'llab-quvvatlashi mumkin.

Tadqiqot shuningdek, kraudfanding platformalarida sun'iy intellektni qo'llash investitsiya loyihalarini baholashni kuchaytirishini va moliyalashtirish mexanizmlarining shaffofligini oshirishini ko'rsatadi. Sun'iy intellektga asoslangan analitik vositalar loyihaning hayotiyiligini baholashga, investorlarning xatti-harakatlarini tahlil qilishga va potentsial firibgarlik faoliyatini aniqlashga yordam beradi. Bu raqamli kraudfanding ekotizimlarining ishonchliligi va ishonchliligini oshirishga hissa qo'shadi. Shu bilan birga, tahlil moliyaviy platformalarda sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish bilan bog'liq bir nechta muammolarni ochib beradi. Bularga ma'lumotlar maxfiyligi, kiberxavfsizlik xavflari va avtomatlashtirilgan qaror qabul qilish tizimlarida algoritmik tarafkashlik bilan bog'liq muammolar kiradi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, moliyaviy texnologiyalarda sun'iy intellektdan samarali foydalanish tegishli tartibga solish tizimlari va ishonchli xavflarni boshqarish mexanizmlarini ishlab chiqishni talab qiladi.

1 - rasm. Sun'iy intellektning FinTech va kraudfanding platformalariga ta'siri

Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellektga asoslangan raqamli platformalar raqamli iqtisodiyotda moliyaviy texnologiyalar va kraudfanding tizimlarini rivojlantirishda tobora muhim rol o'ynaydi. Sun'iy intellekt texnologiyalarining moliyaviy platformalarga integratsiyalashuvi ma'lumotlarni qayta ishlash imkoniyatlarini sezilarli darajada yaxshilaydi, xavflarni baholash mexanizmlarini kuchaytiradi va investitsiya qarorlarini qabul qilishning samaraliroq jarayonlarini qo'llab-quvvatlaydi.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellektdan foydalanish raqamli moliyaviy ekotizimlarning samaradorligi, shaffofligi va ishonchliligini oshirishga hissa qo'shadi. Xususan, sun'iy intellekt texnologiyalari investitsiya loyihalarini yaxshiroq baholash, firibgarlikni aniqlash tizimlarini mustahkamlash va kraudfanding platformalarida moliyaviy resurslarni boshqarishni optimallashtirish imkonini beradi.

Umuman olganda, sun'iy intellekt moliyaviy texnologiyalar va kraudfanding platformalarining barqarorligi va samaradorligini oshirish uchun kuchli salohiyatga ega, shu bilan birga muvozanatli texnologik rivojlanish va xavflarni boshqarish raqamli moliyaviy tizimlarning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlash uchun zarur bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Rolando, B., & Mulyono, H. (2024). *Managing Risks In Fintech: Applications And Challenges Of Artificial Intelligence-Based Risk Management . Economics and Business Journal (ECBIS)*, 2(3), 249–268. <https://doi.org/10.47353/ecbis.v2i3.127>
2. Vuković, D.B., Dekpo-Adza, S. & Matović, S. *AI integration in financial services: a systematic review of trends and regulatory challenges. Humanit Soc Sci Commun* **12**, 562 (2025). <https://doi.org/10.1057/s41599-025-04850-8>
3. Sharbaz Khan, Mehtab Munir, Saghir Pervaiz Ghauri. (2024). *Fintech Revolution: Empowering Entrepreneurial Intentions Through Crowdfunding, Cryptocurrency, Blockchain, Mobile Payments, and Artificial Intelligence. Qeios. doi:10.32388/6F0KRB.2.*

TIJORAT BANKLARI LIKVIDLIGINI TA'MINLASHDA INSTITUTSIONAL INVESTORLAR RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI

Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li

TDIU-Krems AFU xalqaro qo'shma ta'lim

dasturi fakulteti dekan o'rinbosari,

iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori

Mamlakatimizda moliya bozori barqarorligini ta'minlash, bank tizimi faoliyatining ishonchliligini oshirish hamda iqtisodiyotning real sektorini uzluksiz moliyalashtirish bugungi kunda ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, tijorat banklari likvidligini yetarli darajada saqlash masalasi nafaqat alohida bank faoliyatining barqarorligini, balki butun moliya tizimining uzluksiz ishlashini belgilovchi muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Banklar likvidligi darajasining pasayishi to'lov intizomining buzilishiga, resurslar taqchilligiga, kreditlash hajmining qisqarishiga va pirovardida moliya bozori barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu bois tijorat banklari likvidligini ta'minlashning zamonaviy mexanizmlarini takomillashtirish, ayniqsa bunda institutsional investorlar resurslaridan samarali foydalanish masalasi dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.